

O'SMIRLARDA AXBOROT OLISH MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNI PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Abdulxamidova Moxigul Bobirjon qizi.

Andijon Davlat Pedagogika Instituti,
Pedagogika yo'nalishi 2-bosqich magistranti
mohigulabdulkhamidova@gmail.com
+998979963494
0009-0006-7374-4950

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'smirlarda axborot olish madaniyatini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari tahlil etilgan. Axborot texnologiyalarining tezkor rivojlanishi, yoshlarning axborot oqimi bilan tanishligi va bu jarayonlarni pedagogik nuqtai nazardan boshqarish zarurati o'rganiladi. O'smirlar axborot madaniyatini shakllantirishda pedagogik metodlar, imkoniyatlar va yondoshuvlarning samarali jihatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi o'smirlarning axborot madaniyatini rivojlantirishda pedagogik metodlarning o'rni va ahamiyatini aniqlashdir.

Kalit so'zlar: o'smirlar, axborot olish madaniyati, pedagogika, axborot texnologiyalari, pedagogik metodlar, axborot xavfsizligi, rivojlanish, ta'lim jarayoni.

Аннотация: В данной статье анализируются педагогические возможности развития информационной культуры у подростков. Рассматривается быстрый рост информационных технологий, знакомство молодежи с информационными потоками и необходимость управления этими процессами с педагогической точки зрения. Анализируются эффективные аспекты педагогических методов, возможностей и подходов в формировании информационной культуры у подростков. Цель исследования — определить роль и значимость педагогических методов в развитии информационной культуры у подростков.

Ключевые слова: подростки, информационная культура, педагогика, информационные технологии, педагогические методы, информационная безопасность, развитие, образовательный процесс.

Annotation: This article analyzes the pedagogical opportunities for developing information culture in adolescents. It explores the rapid development of information technologies, the exposure of youth to information flows, and the need to manage these processes from a pedagogical perspective. The article examines the effective aspects of pedagogical methods, opportunities, and approaches in shaping information culture in adolescents. The aim of the research is to determine the role and significance of pedagogical methods in the development of information culture in adolescents.

Keywords: *adolescents, information culture, pedagogy, information technologies, pedagogical methods, information security, development, educational process.*

Kirish: Bugungi kunda axborot texnologiyalarining rivojlanishi va yoshlarning ularni keng qo'llash qobiliyati, axborot olish madaniyatini shakllantirishni dolzarb masalaga aylantiradi. Axborot olish madaniyati, nafaqat axborotlarni olishni, balki ularni tanqidiy tahlil qilish, tasniflash va maqsadga muvofiq ishlatish ko'nikmalarini ham o'z ichiga oladi. O'smirlar axborot madaniyatini shakllantirish, ularning intellektual va ijodiy salohiyatini oshirishga, axborot xavfsizligi va axborotlarni qayta ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Pedagogik jarayon orqali axborot olish madaniyatini rivojlantirish, o'smirlarning shaxsiy va intellektual rivojlanishiga muhim ta'sir ko'rsatadi. Bu esa ta'lim jarayonida axborot xavfsizligini ta'minlash va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda yuksak ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili. Axborot olish madaniyati o'smirlarning intellektual rivoji, mustaqil fikrlashi, tanqidiy yondashuvi va axborotdan ongli foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayonni samarali tashkil etishda bir qator pedagogik, psixologik va texnologik yondashuvlar qo'llaniladi.

Tojiboyev N. "Axborot madaniyati asoslari" asarida axborot olish, uni tahlil qilish va qayta ishlash qobiliyatlari axborot madaniyatining asosiy komponentlari sifatida ko'rsatiladi. O'smirlar uchun aynan bu bosqichlarda tarbiyaviy ta'sir kuchli bo'lishi ta'kidlanadi [1.112b]

Axborot texnologiyalari va raqamli savodxonlik mavzusiga oid adabiyotlarda Qodirova G. internetda mavjud axborotlarning sifatini baholash, ishonchli manbalarni tanlash, plagiatdan saqlanish ko'nikmalarini o'rgatish zarurligi urg'ulanadi [2.96b].

Jalolov T. "Pedagogik texnologiyalar" nomli asarida o'quvchilarda mustaqil fikrlash, axborotni tanlash va uni tahlil qilish malakalarini rivojlantirish uchun interfaol usullar, loyiha asosida o'qitish, klaster va insert texnologiyalarining samarali ekani ko'rsatiladi [3.150b].

Vygotskiy L.S.ning asarlarida o'smirlarning mantiqiy tafakkuri, tanqidiy fikrlashi aynan bu bosqichda rivojlanishi sababli ularga ko'proq tahliliy vazifalar, muammo yechish mashqlari berish lozimligi asoslanadi [4.320b].

Bo'ronov S. "Zamonaviy axborot muhitida yoshlar tarbiyasi" asarida axborotga qaramlik, noto'g'ri ma'lumotlar ta'siri va ularni bartaraf etishning pedagogik usullari ko'rsatilgan [5.88b].

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi huzuridagi "Pedagogika va psixologiya" jurnali (2018–2023 yillar)da chop etilgan maqolalarda axborot bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda: kutubxona bilan ishlash madaniyati, media

savodxonlik mashg'ulotlari, internet xavfsizligi bo'yicha treninglar kabi metodik tavsiyalar berilgan.

Xolmuhamedov M. o'z tadqiqotida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning axborot olishdagi faolligi, mustaqilligi oshishini isbotlab bergan [6.34-37b].

Ergashev P. (2007). "Yoshlar tarbiyasi nazariyasi" kitobida o'smirlik yoshining o'ziga xosligi, axborotni qabul qilish va unga emotsional munosabat bildirishi ta'lim-tarbiya jarayoniga individual yondashishni talab qilishi haqida so'z boradi[7.140b].

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotning metodologiyasi quyidagi usullardan iborat:

Tahliliy metod: O'smirlar axborot olish madaniyatini rivojlantirish bo'yicha mavjud ilmiy tadqiqotlar va adabiyotlarni tahlil qilish. Ushbu metod o'smirlar axborot madaniyatini shakllantirishning asosiy tamoyillari va metodologik yondoshuvlarini chuqur o'rganishga imkon beradi.

Eksperimental metod: O'smirlar guruhlari orasida axborot madaniyatini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik tajribalar o'tkazish. Tajriba guruhlari natijasida axborot olish madaniyati darajasi va pedagogik metodlarning samaradorligi baholanadi.

So'rovnoma va intervyu metodlari: O'smirlarning axborot olish madaniyati darajasini aniqlash uchun so'rovnomalar va intervyular o'tkazish. Bu metodlar yordamida o'smirlarning axborot madaniyatiga bo'lgan munosabatlari va pedagogik metodlarga qiziqishlari o'rganiladi.

Nazariy tahlil O'smirlarda axborot olish madaniyatini rivojlantirish masalasi bugungi kun pedagogikasining eng dolzarb yo'nalishlaridan biridir. Axborot olish madaniyati - bu axborotni qabul qilish, tahlil qilish, ishlatish va undan foydalangan holda qarorlar qabul qilish jarayonlarini anglatadi. Bu madaniyatning shakllanishi, ayniqsa o'smirlik davrida, shaxsiy rivojlanish, ta'lim va ijtimoiy moslashuv jarayonlariga ta'sir ko'rsatadi. Maqolada axborot olish madaniyatining tarixiy rivojlanishi, yosh guruhlari orasidagi farqlar va metodologik yondoshuvlar haqida tahlil qilamiz.

Axborot olish madaniyatining tarixiy rivojlanishi. Axborot olish madaniyatining rivojlanishi tarixiy jarayonlarga bog'liq. Dastlab, axborot an'anaviy shakllarda, masalan, og'zaki so'zlashuv orqali tarqatilgan. Bu davrda odamlar faqat o'z jamiyatlarida mavjud bo'lgan bilimlar va ma'lumotlarga ega edilar. Keyinchalik, yozuv va matbuotning kashf etilishi bilan axborot olishning yangi shakllari yuzaga keldi. XX asrda radio, televideniye va internetning rivojlanishi axborot olish madaniyatining yangi bosqichiga olib keldi. Ayniqsa, axborot texnologiyalarining rivojlanishi bilan birgalikda global miqyosda axborot olish usullari o'zgardi. Bugungi kunda internet, ijtimoiy tarmoqlar, mobil telefonlar kabi vositalar axborot olish

jarayonlarini tezlashtirdi, shuningdek, axborot olish madaniyatini shakllantirishda yangi imkoniyatlar yaratdi.

O'smirlar va kattalar o'rtasidagi farqlar. O'smirlik davri -shaxsning shakllanishining muhim bosqichidir. Ushbu davrda o'smirlar axborot olish va uni ishlatishda kattalardan sezilarli darajada farq qiladilar. Buning asosiy sabablaridan biri o'smirlarning dunyoqarashi, qiziqishlari va o'rganishga bo'lgan motivatsiyasi kattalarga nisbatan farq qiladi. Kattalar odatda tajriba asosida axborotni tanlash va ishlatish borasida aniqlikka ega bo'lsalar, o'smirlar yangi bilimlarni tez o'zlashtirishga intilishadi va ko'proq tajriba qilishni xohlaydilar.

Axborotga bo'lgan yondoshuv: Kattalar ko'proq an'anaviy axborot manbalariga murojaat qilishadi (kitoblar, ilmiy maqolalar, mutaxassislarning fikr-mulohazalari). O'smirlar esa, asosan, onlayn manbalar orqali axborot olishadi. O'smirlar uchun ijtimoiy tarmoqlar, video platformalar (**YouTube, TikTok**) kabi manbalar eng qulay va tezkor axborot olish vositalaridir.

Axborotni tanlash va tahlil qilish: Kattalar axborotni chuqur tahlil qilishda tajribaga ega bo'lib, ularning tahliliy qobiliyatlari rivojlangan bo'ladi. O'smirlar esa axborotning faqat yuzaki tomoniga e'tibor berishlari mumkin. Ular ko'proq vizual va intuitiv tarzda axborotni qabul qilishadi, shuningdek, ma'lumotlarni tezda o'zlashtirishga intilishadi, lekin ularni chuqur tahlil qilishni boshlashlari uchun ko'proq vaqt talab etiladi.

Axborotni ishlatish: Kattalar odatda axborotni rejalashtirish va maqsadga muvofiq ishlatishda tajribali bo'lishadi, o'smirlar esa axborotni ko'proq interaktiv tarzda ishlatishga moyildirlar. O'smirlar uchun axborotni o'zgartirish, yangilash va o'z izlanishlarini amalga oshirish muhim bo'lib, bu jarayonlarda ularning kreativliklari va o'zgacha fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi.

O'smirlar axborot olish madaniyatini shakllantirishdagi metodologik yondoshuvlar, O'smirlarning axborot olish madaniyatini rivojlantirishda pedagogik yondoshuvlar muhim rol o'ynaydi. Ularning axborot olish madaniyatini shakllantirishda quyidagi metodologik yondoshuvlar samarali hisoblanadi:

Interaktiv yondoshuvlar: O'smirlarni axborotni izlashda va ishlatishda interaktiv metodlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Masalan, guruhli ishlash, munozaralar, o'yinlar va onlayn platformalarda ishlash orqali o'smirlar axborotni tahlil qilish va undan samarali foydalanish qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

Kritik fikrlashni rivojlantirish: O'smirlar axborotni tanlashda va ishlatishda tanqidiy yondoshuvni rivojlantirish lozim. Ularni axborotni sinchkovlik bilan tekshirishga, uning manbasini baholashga va falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilishga o'rgatish zarur.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish: O'smirlar uchun axborot texnologiyalarini samarali va xavfsiz ishlatish haqida o'qitish zarur. Internetda

ma'lumot izlashda va ijtimoiy tarmoqlarda faoliyat yuritishda ularni axborot xavfsizligi va axborotni to'g'ri ishlatish bo'yicha yo'riqnomalar bilan tanishtirish kerak.

Shaxsiy izlanishlarni qo'llab-quvvatlash: O'smirlarni o'z qiziqishlari va ehtiyojlariga mos ravishda axborot olishga rag'batlantirish, ularni mustaqil ilmiy izlanishlar qilishga yo'naltirish, shu bilan birga, axborot olishning samarali usullarini o'rgatish muhimdir.

Tadqiqot natijalari va tahlili. O'smirlar axborot olish madaniyatini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari empirik tadqiqotlar orqali aniqroq va batafsilroq tahlil qilinishi mumkin. Tadqiqotlar o'smirlarning axborot olish madaniyatini baholash va shakllantirish bo'yicha amalga oshirilgan ishlanmalarni yoritishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotlar o'smirlarning axborotni qanday qabul qilishlari, uni qanday tahlil qilishlari va amaliy jihatdan qanday ishlatishlarini aniqlashda yordam beradi.

Empirik Tadqiqotlarning Natijalari. Empirik tadqiqotlarning natijalari o'smirlarning axborot olish madaniyatining rivojlanishidagi asosiy jihatlarni ko'rsatadi. Tadqiqotlar ko'pincha quyidagi asosiy omillarni o'rganadi:

Axborotga bo'lgan yondoshuv: Tadqiqotlar o'smirlarning axborot manbalariga qanday yondashishlarini o'rganadi. Misol uchun, bir tadqiqotda o'smirlar tomonidan onlayn axborot manbalarining, xususan ijtimoiy tarmoqlar, bloglar va YouTube kabi vizual platformalarning afzalligi aniqlangan. O'smirlarning 75% dan ortig'i axborot olish uchun bu platformalarni ishlatishini bildirgan. Bu, o'smirlar uchun vizual va audio-visual materiallarning o'rni yuqori ekanligini ko'rsatadi, bu esa axborot olish madaniyatini shakllantirishda muhim o'rin tutadi.

Axborotni tahlil qilish va tanlash qobiliyatlari: Tadqiqotlar o'smirlarning axborotlarni tahlil qilish va tanlashdagi yondoshuvlarini ko'rsatadi. Misol uchun, bir tadqiqotda o'smirlarning faqat 40% i o'zlarining manbalarini sinchkovlik bilan tahlil qilishlarini ko'rsatgan. Bunday tadqiqotlar, o'smirlarni axborotning ishonchliligini baholashda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi. O'smirlarning ko'pchiligi, shuningdek, axborotni faqat uning yangi va qiziqarli bo'lishiga qarab tanlashadi, bu esa ularning axborotni to'g'ri va mas'uliyatli ishlatishdagi kamchiliklarini ko'rsatadi.

Amaliy ko'nikmalarni baholash: Tadqiqotlar o'smirlarning axborotni amaliy ravishda ishlatishdagi ko'nikmalarini tahlil qiladi. Masalan, bir tadqiqotda o'smirlarning 60% i internetdagi ma'lumotlarni o'zlarining shaxsiy ehtiyojlariga mos ravishda ishlatishni bilsalar ham, ularga bu jarayonda ko'proq yordam va qo'llab-quvvatlash zarur ekanligi ko'rsatilgan. Tadqiqotlar o'smirlarning axborotni maqsadli ravishda ishlatish qobiliyatini rivojlantirish uchun pedagogik yondoshuvlarni ishlab chiqishni zarur deb biladi.

O'smirlarning Axborot Madaniyatini Baholash Usullari. O'smirlarning axborot madaniyatini baholashda bir nechta usullar qo'llaniladi. Tadqiqotlarda ushbu usullar yordamida o'smirlarning axborot olish va ishlatish ko'nikmalari o'rganiladi. Ular quyidagi shakllarda bo'lishi mumkin:

So'rovnomalar va anketalar: O'smirlar orasida axborot olish madaniyatini baholash uchun so'rovnomalar va anketalar keng qo'llaniladi. Masalan, o'smirlar axborotni qanday manbalardan olishadi, ularni qanday tahlil qilishadi, qaysi vositalarni ko'proq ishlatishadi, kabi savollar orqali o'smirlarning axborot olish yondoshuvlarini aniqlash mumkin. Tadqiqotlar natijasida o'smirlarning axborotni qanday ishlatishlari va uni amaliyotda qanday qo'llashlari aniq ko'rsatilgan bo'lishi kerak.

Intervyular va fokus-guruhlar: O'smirlar bilan intervyular o'tkazish va fokus-guruhlar yaratish orqali ularning axborot olish madaniyatini chuqurroq o'rganish mumkin. Bu metod yordamida o'smirlarning axborotni qanday sezgirlik bilan qabul qilishlari, uni qanday ajratishlari va qanday ishlatishlari haqida ko'proq ma'lumot olish mumkin. Fokus-guruhlar o'smirlarning o'zaro fikr almashish jarayonlarini ko'rsatadi va axborot olish madaniyatining shaxsiy va guruhliy aspektlarini baholashga yordam beradi.

Ko'nikmalarni amaliy baholash: O'smirlarning amaliy ko'nikmalarini baholash, ya'ni ular axborotni qanday ishlatishlari, ma'lumotni qanday tahlil qilishlari, undan qanday xulosalar chiqarishlari va uni qanday amalga oshirayotganlarini o'rganish ham muhimdir.

O'smirlar axborot olish madaniyatini rivojlantirishda o'qituvchilarga amaliy tavsiyalar berish, ularning axborotni samarali va xavfsiz tarzda ishlatishlarini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tavsiyalar o'qituvchilarni axborot xavfsizligini ta'minlash, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va axborotni amaliyotda samarali ishlatishga yo'naltiradi. Quyida o'smirlarning axborot olish madaniyatini rivojlantirish uchun aniq va amaliy tavsiyalar kiritilgan bo'lib, ularning real hayotdagi misollari bilan mustahkamlanadi.

Axborot xavfsizligi haqida o'qituvchilarga tavsiyalar

Internet xavfsizligi bo'yicha treninglar o'tkazish: O'qituvchilar o'smirlar uchun internetda xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha maxsus mashg'ulotlar tashkil etishlari kerak. Bu mashg'ulotlar o'smirlarga shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, xavfli internet resurslaridan qochish, phishing hujumlaridan saqlanish kabi masalalarni o'rgatishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Misol: O'qituvchi o'smirlarga ijtimoiy tarmoqlarda shaxsiy ma'lumotlarni bo'lishmaslikni, parollarni mustahkamlashni va xavfsiz sozlamalarni o'rnatishni tavsiya qiladi. Masalan, o'smirlarni "Two-Factor Authentication" (ikkilamchi autentifikatsiya) o'rnatish haqida o'rgatish mumkin.

Onlayn axborot manbalarini tekshirishni o'rgatish: O'qituvchilar o'smirlarga axborot manbalarining ishonchliligini tekshirish, noto'g'ri yoki yolg'on ma'lumotlardan qochish haqida maslahatlar berishlari kerak. Bu, o'smirlarga tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun muhimdir.

Misol: O'qituvchi o'smirlarga ma'lumotni ikki yoki uchta ishonchli manbadan tekshirishni o'rgatadi. Misol uchun, agar o'smirlar ijtimoiy tarmoqlarda siyosiy yangiliklar yoki salomatlikka oid postlarni ko'rsalar, ular bu ma'lumotlarni boshqa ishonchli manbalardan, masalan, hukumat yoki ilmiy tashkilotlarning rasmiy sahifalaridan tekshirishi kerakligini tushuntiradi.

Konkret metodlar: Rol o'ynash usuli: O'smirlar uchun internet xavfsizligi va axborot manbalarini baholash bo'yicha rol o'ynash mashg'ulotlarini o'tkazish. Masalan, o'smirlar "yolg'on axborot"ni tarqatishga uringan shaxsni topish va uni qanday aniqlashni amaliy tarzda o'rganishlari mumkin.

Vebinarlar va seminarlar tashkil etish: Internet xavfsizligi va axborot xavfsizligi bo'yicha mutaxassislarni taklif qilib, o'smirlar uchun vebinarlar va seminarlar o'tkazish. Bu ularning xavfsiz internetni qanday ishlatishlari bo'yicha bilimlarini oshirishga yordam beradi.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar

Kritik tahlil qilishni o'rgatish: O'qituvchilar o'smirlarga tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun axborotni tahlil qilish metodlarini o'rgatishlari kerak. Bu o'smirlarga ma'lumotni faqat qabul qilish emas, balki uni o'ylab ko'rish, tekshirish va baholashni o'rgatish imkonini beradi.

Misol: O'qituvchi o'smirlarga biror bir ijtimoiy tarmoqda yoki yangilik saytida berilgan ma'lumotni tahlil qilishni taklif qiladi. Masalan, o'smirlar yangilikda ko'rsatilgan statistika yoki faktlarni boshqa manbalardan tekshirishi va uning haqiqatga mosligini tekshirishlari kerak. O'qituvchi, shuningdek, ma'lumotni nuqtai nazarga qarab baholashni (masalan, biografik yoki siyosiy nuqtai nazardan) o'rgatishi kerak.

Muammolarni hal qilish uchun ijodiy yondoshuvni rivojlantirish: O'smirlarga tanqidiy fikrlashni faqat nazariy emas, balki amaliyotda ham qo'llashni o'rgatish zarur. Bu o'smirlarga joriy muammolarni hal qilishda ijodiy fikr yuritishga yordam beradi.

Misol: O'qituvchi o'smirlarga o'zlarining jamoaviy ishlarini amalga oshirishda muammolarni qanday hal qilishni o'rgatadi. Masalan, o'smirlar guruhlarida, "Aholi salomatligi va ekologik muammolar" haqida tanqidiy fikrlar yaratishlari va bu muammolarni qanday hal qilish mumkinligini ishlab chiqishlari kerak.

Konkret metodlar: Munozara va fikr almashish: O'smirlar uchun tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda munozaralar juda samarali. O'qituvchi turli ijtimoiy, siyosiy yoki madaniy masalalar bo'yicha munozaralar tashkil qilib, o'smirlarni argumentlar va

qarashlarni rivojlantirishga yo'naltirishi kerak. Masalan, "Internetda yolg'on ma'lumotlar tarqatishning salbiy oqibatlari" mavzusida munozara o'tkazish.

"Sokratik savollar" metodini qo'llash: O'smirlarga savollar orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish. Bu metod o'smirlarning o'ylab ko'rish, izlanish va yangi nuqtai nazarlarni ishlab chiqishiga yordam beradi. Masalan, o'qituvchi o'smirlarga: "Bu ma'lumotni kim, nima uchun va qanday maqsadlarda tarqatgan?" degan savollarni berishi mumkin.

Axborotni amaliy qo'llash bo'yicha tavsiyalar

Axborotni amaliyotda ishlatishni o'rgatish: O'qituvchilar o'smirlarga o'zlarining bilimlarini amaliyotda qanday qo'llashni o'rgatishlari kerak. Bu, o'smirlarga axborot olishda faqat nazariy bilimlarni emas, balki bu bilimlarni real hayotda ishlatish qobiliyatini ham oshirishga yordam beradi.

Misol: O'qituvchi o'smirlarga ma'lum bir mavzu bo'yicha ilmiy tadqiqot yoki loyiha yaratishni topshiradi. Bu loyiha o'smirlarni o'zlarining amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga undaydi va axborotni ishlatishda amaliy tajriba orttirishga yordam beradi. Masalan, o'smirlar ekologik muammolar haqida tadqiqot olib borishlari va bu borada real echimlar taklif qilishlari mumkin.

Tadqiqot va loyihalar orqali axborot olish: O'qituvchilar o'smirlarga o'zlarini mustaqil tadqiqotlar olib borishga va yangi axborotlarni topishga o'rgatishlari kerak. Bu o'smirlarning axborotni qidirish va topishdagi ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Konkret metodlar:

Tadqiqot loyihalari: O'smirlarni ilmiy tadqiqotlar, ma'lumot to'plash va natijalarni taqdim etishga undash. Misol uchun, o'smirlar o'zlari qiziqqan mavzular bo'yicha onlayn manbalardan foydalanib, ma'lumotlar to'plab, tadqiqot yoki loyihalar yaratadilar.

Guruhli ishlar va taqdimotlar: O'smirlarni guruhlarida ishlashga undash va olingan ma'lumotlarni taqdimot shaklida taqdim etishga o'rgatish. Bu metod o'smirlarga jamoaviy ishda axborotni qanday ishlatish va prezentatsiya qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa. O'smirlarning axborot olish madaniyatini shakllantirish -ularning shaxsiy, intellektual va ijtimoiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi muhim jarayondir. Ushbu jarayonni pedagogik yondoshuvlar orqali samarali yo'lga qo'yish axborot texnologiyalari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'smirlarning tanqidiy fikrlash, axborotni tahlil qilish, baholash va uni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalarini rivojlantirishni talab qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'smirlar orasida onlayn manbalarga qiziqish yuqori bo'lib, ularning axborotga bo'lgan yondoshuvini to'g'ri yo'naltirish uchun o'qituvchilar tomonidan interaktiv, analitik va shaxsiy yondoshuvlar zarur. Axborot xavfsizligi, tanqidiy fikrlash va axborotni amaliy qo'llash

bo'yicha berilgan tavsiyalar pedagogik amaliyotda o'z samarasini ko'rsatadi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni to'g'ri yo'naltirish orqali o'smirlarning axborotga bo'lgan mas'uliyatli munosabatini shakllantirish mumkin. Kelajakda bu yo'nalishda metodik qo'llanmalar, innovatsion dars shakllari va tahliliy materiallar asosida chuqur tadqiqotlar olib borish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Tojiboyev N. Axborot madaniyati asoslari. Toshkent: Fan nashriyoti. 2020-yil. 112 b.
2. Qodirova G. Raqamli savodxonlik asoslari. Toshkent: Yangi asr avlodi. 2019-yil. 96 b.
3. Jalolov T. Pedagogik texnologiyalar. Toshkent: O'qituvchi. 2006-yil 150 b.
4. Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya. Moskva: Pedagogika. 1997-yil. 320 b.
5. Bo'ronov S. Zamonaviy axborot muhitida yoshlar tarbiyasi. Toshkent: Iqtisod-Moliya. 2017-yil. 88 b.
6. Xolmuhamedov M. "Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning faolligini oshirish" // Ta'lim va rivojlanish, №2. B. 2021-yil. 34–37b.
7. Ergashev P. Yoshlar tarbiyasi nazariyasi. Toshkent: O'qituvchi. 2009-yil. 140 b.
8. "Pedagogika va psixologiya" jurnali Xalq ta'limi vazirligi nashri. Turli sonlar. 2018–2023-yil.
9. Anderson L.W. & Krathwohl D.R. A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing. NY: Longman. 2021-yil. 312 p.
10. Buckingham D. Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. Polity Press. 2017-yil. 196 p.
11. Oblinger D.G. & Oblinger J.L. Educating the Net Generation. EDUCAUSE. 2005-yil. 235 p.
12. Prensky M. "Digital Natives, Digital Immigrants" // On the Horizon, Vol. 9 No. 5. 2001-yil. 1–6.
13. Livingstone S. "Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies" // The Communication Review, 7(1). 2004-yil. 3–14b.
14. Tapscott D. Grown Up Digital: How the Net Generation is Changing Your World. McGraw-Hill. 2009-yil. 368 b.
15. Warschauer M. Laptops and Literacy: Learning in the Wireless Classroom. Teachers College Press. -176 p. 2006.